

Nr 96.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till de tekniska högskolorna.

(2:a avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln, punkterna 141 och 147, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1947/48 beräkna

dels till Tekniska högskolan i Stockholm: Inredning och utrustning av nya lokaler ett reservationsanslag av 2 400 000 kronor;

dels ock till Chalmers tekniska högskola: Inredning och utrustning av nya lokaler ett reservationsanslag av 2 000 000 kronor.

Vidare har Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 beträffande kapitalbudgeten, bilaga 29, punkterna 9 och 11, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1947/48 beräkna

dels till Utbyggnad av tekniska högskolan i Stockholm ett investeringsanslag av 5 000 000 kronor;

dels ock till Nybyggnader för Chalmers tekniska högskola ett investeringsanslag av 3 700 000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 152, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 21 februari 1947, föreslagit riksdagen att för budgetåret 1947/48 anvisa

dels till Utbyggnad av tekniska högskolan i Stockholm ett investeringsanslag av 5 760 000 kronor;

dels till Tekniska högskolan i Stockholm: Inredning och utrustning av nya lokaler ett reservationsanslag av 1 800 000 kronor;

dels till Nybyggnader för Chalmers tekniska högskola ett investeringsanslag av 2 934 000 kronor;

dels ock till Chalmers tekniska högskola: Inredning och utrustning av nya lokaler ett reservationsanslag av 714 000 kronor.

1:o) Tekniska högskolan i Stockholm. Med bifall till Kungl. Maj:ts i propositionen 1945: 374 därom framställda förslag har 1945 års riksdag *dels* beslutat, att tekniska högskolan i Stockholm skall utbyggas för möjliggö-

rande av en årlig intagning av 450 nya ordinarie studerande, dels ock medgivit, att en av högskolans byggnadskommitté framlagd generalplan i huvudsak må — på sätt chefen för ecklesiastikdepartementet i statsrådsprotokollet till nämnda proposition förordad — läggas till grund för det fortsatta arbetet med utbyggnadens detaljplanering.

I den av statsmakterna sålunda i princip godtagna generalplanen för högskolans utbyggnad har byggnadsprogrammet uppdelats på två huvud-etapper.

För de olika byggnadsföretag, som ingå i de båda utbyggnadsetapperna, har i förenämnda proposition lämnats en närmare redogörelse, till vilken här torde få hänvisas.

Till den första etappen ha hänförts de ny- och ombyggnader m. m., som oundgängligen erfordras för en ökning av högskolans examinationskapacitet, och därutöver vissa andra byggnadsföretag, som stå i samband med kapacitetsökningen eller eljest befunnits särskilt angelägna. Ifrågavarande byggnadsarbeten avse i stort sett att genom nybyggnad bereda lokaler inom högskolans område å norra Djurgården för de båda lägre årskurserna samt genom ny- och ombyggnad större och förbättrade lokaler för de kemiska

By g g n a d	Byggnads- kostnader m. m. kronor	Kostnader för utrust- ning och möblering kronor	Summa kronor
VIII a Byggnad för lägre årskurser	1 448 000	135 000	1 583 000
VIII b Hörsalsbyggnad för 150 och 300 platser . . .	254 000	40 000	294 000
IX a Byggnad för fysik m. m., huvudbyggnad . . .	1 376 000	600 000	1 976 000
» » », kapprum, hall, prepara- » » », tionsrum	108 000	7 500	115 500
IX b Hörsalsbyggnad för 500 platser	240 000	30 000	270 000
Byggnader för skyddsrum, parkering, maskin- element I	474 000	23 000	497 000
XV a Byggnad för kemiska avdelningen	436 000	300 000	736 000
XV b » » livsmedelskemi m. m.	282 000	325 000	607 000
XV c Apparathall	350 000	600 000	950 000
XV d Byggnad för kemiskt-tekniska ämnen	1 100 000	550 000	1 650 000
XVI Byggnad för elektroteknik (starkström)	2 667 000	2 253 000	4 920 000
XVII Bostadsbyggnader	510 000	—	510 000
Värmecentral (utökning med en ångpanna) . .	35 000	—	35 000
Utvändiga ledningar	589 400	—	589 400
Bergsprängning	266 000	—	266 000
Planering och terrasserings m. m.	289 000	—	289 000
Summa kronor	10 424 400	4 863 500	15 287 900

och fysiska institutionerna. Därjämte ingå i första byggnadsetappen nybyggnad av ett starkströmlaboratorium och vissa personalbostäder.

Kostnaderna för den första etappen av högskolans utbyggnad enligt generalplanen ha av kommittén uppskattats till ett sammanlagt belopp av i runt tal 15 300 000 kronor, fördelade på olika byggnader och övriga arbeten i enlighet med vad å föregående sida angiven sammanställning närmare utvisar, därvid byggnaderna upptagits under av kommittén åsatta sifferbeteckningar och med angivande av det ändamål, för vilket de enligt generalplanen äro avsedda.

Här må erinras, att riksdagen i anslutning till ett av föredragande departementschefen därom i statsrådsprotokollet till omförmälda proposition gjort uttalande beträffande planläggningen av personalbostäderna funnit storleken av de däri inrymda lägenheterna böra ökas utöver vad kommittén avsett, vilket beräknas medföra en merkostnad av 60 000 kronor.

Den a n d r a e t a p p e n har avsetts skola omfatta övriga vid ett genomförande av den planerade utbyggnaden av högskolan erforderliga ny- och ombyggnader. Bland större byggnadsföretag inom denna etapp märkas tillbyggnad av biblioteksflygeln, ombyggnad av det nuvarande huvudbyggnadskomplexet, avseende bland annat inredande av ett svagströmlaboratorium och lokaler för lantmäteriafdelningen, ävensom uppförande av nybyggnader för avdelningarna för väg- och vattenbyggnad och arkitektur samt för institutionerna för brobyggnad och byggnadsstatik, byggnadsteknik och förbränningsmotorteknik m. m. En värme- och kraftcentral eller — alternativt en värmecentral — avses enligt kommittén även skola ingå i denna byggnadsetapp.

Kostnaderna för den andra utbyggnadsetappen ha av kommittén beräknats till sammanlagt i runt tal 10 800 000 kronor, fördelade å olika byggnader och övriga arbeten, som hänförts till denna etapp, på sätt av sammanställningen å nästa sida närmare framgår.

De ny- och ombyggnader och därmed förenade arbeten, som hänförts till den första utbyggnadsetappen, ha av kommittén förutsatts skola vara i huvudsak slutförda vid utgången av budgetåret 1947/48, varigenom ett ökat antal studerande höstterminen 1948 första gången skulle kunna intagas vid högskolan. Den andra utbyggnadsetappen har av kommittén beräknats skola vara avslutad med utgången av budgetåret 1952/53. Det må här anmärkas, att etappindelningen icke innebär, att samtliga till den första utbyggnadsetappen hörande byggnadsarbeten skola ha avslutats, innan de till den andra etappen hänförda påbörjas. I viss utsträckning ha sålunda till de olika etapperna hörande byggnadsföretag förutsatts skola bedrivas samtidigt.

Kostnaderna för högskolans utbyggnad, som av kommittén i generalplanen avsetts skola fördelas på åtta budgetår, ha sålunda av kommittén däri uppskattats till sammanlagt i runt tal 26 100 000 kronor, varav bygg-

B y g g n a d		Byggnads- kostnader m. m. kronor	Kostnader för utrust- ning och möblering kronor	Summa kronor
I	Administrationsbyggnad	210 000	84 000	294 000
II	Bibliotek	725 000	160 000	885 000
III a	Bergsskolan	220 000	210 000	430 000
III b	Avdelning för elektroteknik	465 000	1 307 000	1 772 000
III c	» » lantmäteri	400 000	75 000	475 000
III d	» » maskinteknik m. m.	320 000	15 000	335 000
IV a, b	Lab. för anrikning, maskinteknik m. m. . . .	—	—	—
V	Värme- och kraftcentral ¹	—	—	—
VI a	Maskinlaboratorium, hållfasthetslära m. m. . .	611 000	195 000	806 000
VII	Verkstadsbyggnad	220 000	90 000	310 000
X	Avdelning för väg- och vattenbyggnad	800 000	75 000	875 000
XI	» » arkitektur	850 000	75 000	925 000
XII	Lab. för brobyggnad och byggnadsstatik . . .	795 000	200 000	995 000
XIII	» » byggnadsteknik	480 000	65 000	545 000
XIV	» » flygteknik m. m.	231 000	50 000	281 000
XVIII	Byggnad för förbränningsmotorteknik m. m. .	807 000	760 000	1 567 000
	Utvändiga ledningar	160 600	—	160 600
	Planering och terrassering	136 000	—	136 000
Summa kronor		7 430 600	3 361 000	10 791 600

nadskostnader omkring 17 900 000 kronor och kostnader för utrustning och möblering omkring 8 200 000 kronor, fränsett kostnaderna för den förut omförmälda anläggningen för högskolans värme- och kraftförsörjning. Anmärkas må vidare, att dessa kostnadskalkyler verkstälts på grundval av 1942 års prisnivå. I anslutning härtill uttalade föredragande departementschefen i sitt anförande till det vid Kungl. Maj:ts förenämnda proposition fogade statsrådsprotokollet, att den sedan dess inträffade prisstegringen — såvitt gällde byggnadskostnader — syntes kunna uppskattas till omkring 15 procent, varför dessa för det dåvarande kunde uppskattas till i runt tal 20 000 000 kronor, samt att man jämväl beträffande kostnaderna för utrustning och möblering hade att räkna med ökade priser, men att den därav föranledda kostnadsökningen vore mera svårbestämbar. Sedan dess ha priserna ytterligare stegrats. Beträffande byggnadskostnader har man

¹ Beträffande högskolans värme- och kraftförsörjning föreligga numera såsom av det följande kommer att framgå alternativa förslag från byggnadskommittén; det ena (alternativ I) avser en kombinerad värme- och kraftcentral för en anläggningskostnad av i runt tal 3 000 000 kronor och det andra (alternativ II) en värmecentral för en anläggningskostnad av i runt tal 2 300 000 kronor.

sålunda för närvarande enligt vad som inhämtats från byggnadsstyrelsen att räkna med en ökning av 1942 års priser med 25 procent.

För innevarande budgetår har till högskolans utbyggnad anvisats ett investeringsanslag av 5 000 000 kronor samt till inredning och utrustning av nya lokaler ett reservationsanslag av 1 300 000 kronor, huvudsakligen avseende dylik inredning och utrustning i samband med utbyggnaden.

Genom beslut den 29 juni 1946 har Kungl. Maj:t fastställt instruktion för tekniska högskolans i Stockholm byggnadskommitté. Jämlikt nämnda instruktion skall kommittén i enlighet med instruktionen och övriga av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser såväl tekniskt som ekonomiskt omhändervä de arbeten, som äro förenade med planläggningen och utförandet av de ny- och ombyggnader av högskolan, som Kungl. Maj:t kan komma att uppdraga åt byggnadskommittén att verkställa. Enligt föreskrift i instruktionen skall det vidare bland annat ankomma å kommittén att, innan arbetet å viss byggnad påbörjas, underställa huvudritningarna till byggnaden jämte beskrivning och kostnadsberäkningar Kungl. Maj:ts prövning.

Genom beslut den 29 juni 1946 har Kungl. Maj:t vidare uppdragit åt kommittén att i huvudsaklig överensstämmelse med av kommittén framlagda förslag omhändervä följande till den första etappen av föreliggande generalplan för högskolans utbyggnad hörande arbeten, nämligen dels sprängning, terrassering, planering samt anläggning av utvändiga ledningar, dels ock uppförande av nybyggnader för personalbostäder.

Sedermera har Kungl. Maj:t genom beslut den 22 november 1946 uppdragit åt kommittén att ombesörja utförandet av nybyggnader för de båda lägre årskurserna och för laboratorium för fysik med hörsal (å generalplanen betecknade nr VIII och IX) i huvudsaklig överensstämmelse med av kommittén i ärendet företedda ritningar.

För samtliga nu angivna byggnadsföretag ha byggnadstillstånd meddelats i därför sedvanlig ordning.

I skrivelse den 26 augusti 1946 har *byggnadskommittén* — med tillstyrkan av *högskolans styrelse* — gjort framställning om anvisande för budgetåret 1947/48 av investeringsanslag för högskolans utbyggnad å sammanlagt i runt tal 13 562 000 kronor, varav omkring 1 760 000 kronor till påbörjande av en värme- och kraftcentral vid högskolan och 1 365 000 kronor till uppförande av en byggnad för kärnfysik m. m. Till utrustning och möblering i anslutning till utbyggnaden har kommittén vidare hemställt om en medelsanvisning av sammanlagt i runt tal 2 400 000 kronor. Härav har till utrustning för sistnämnda nybyggnad beräknats ett belopp av 585 000 kronor, vartill komma kostnader för en s. k. betatron. Slutligen har kommittén i skrivelse den 4 oktober 1946 underställt Kungl. Maj:ts prövning huvudritningar jämte tillhörande beskrivning och kostnadsberäkningar över i första

etappen av generalplanen ingående nybyggnader för kemisk apparathall och kemiskt laboratorium (å generalplanen betecknade nr XV c och d).

Värme- och kraftcentral. *Byggnadskommittén* har framlagt två alternativa förslag av i huvudsak följande innebörd.

Alternativ I. Värme- och kraftcentral.

Värmecentral utrustad med 2 ångpannor och sammanbyggd med kraftcentral med en kondenseringsturbin av mottryckskaraktär och en förkopplingssturbin för högt tryck. Den i kraftcentralen alstrade överskottskraften försäljes till Stockholms elektricitetsverk. Värme- och kraftcentralens utrustning utnyttjas för forsknings- och undervisningsarbete.

Alternativ II. Värmecentral.

Värmecentral utrustad med 2 ångpannor men icke kombinerad med kraftcentral. Den för högskolans räkning erforderliga elektriska kraften inköpes från Stockholms elektricitetsverk på sedvanliga villkor. Därjämte utrustas vissa laboratorier med utrustning för forsknings- och undervisningsändamål.

Enligt handlingarna i ärendet kunna anläggnings- och årskostnaderna för de båda alternativen uppskattas sålunda:

Anläggningskostnader.

	<i>Alt. 1</i> Kronor	<i>Alt. 2</i> Kronor
Byggnader	600 000	510 000
Utrustning i värme- och kraftcentralen resp. värmecentralen	2 420 000	1 510 000
Utrustning i laboratorier	—	300 000
	Summa kronor 3 020 000	2 320 000.

Årskostnader.

	<i>Alt. 1</i> Kronor	<i>Alt. 2</i> Kronor
Amorteringar och underhåll	264 800	201 600
Personalkostnader	34 000	31 300
Bränslekostnader:		
Uppvärmning	120 000	120 000
Elkraft	35 000	—
Diverse	1 000	3 000
Inköp av kraft	19 400	75 900
	Summa kronor 474 200	431 800
Avgår: Inkomst av försåld värme	193 000	193 000
» » » kraft	51 000	—
	Total årskostnad kronor 230 200	238 800.

Dessa kostnadskalkyler äro verkställda på grundval av 1942 års prisnivå.

Båda alternativen förutsätta leverans av värme till vissa i högskolans närhet belägna forskningsinstitutioner. Enligt dessa kostnadsberäkningar skulle sålunda en anläggning enligt alt. II i förhållande till alt. I medföra en besparing i anläggningskostnader av (3 020 000 — 2 320 000 =) 700 000 kronor men å andra sidan en merutgift i årskostnader av i runt tal (238 000 — 230 000 =) 8 000 kronor.

Byggnadskommittén har — liksom högskolans lärarkollegium — förordat en anläggning i enlighet med alt. I under framhållande särskilt av det stora värde en kraftcentral skulle erhålla för undervisningen och forskningen vid högskolan.

Vid ärendets remissbehandling har *byggnadsstyrelsen* förklarat sig finna denna synpunkt böra tillmätas avgörande betydelse och därför tillstyrkt alt. I. *Vattenfallsstyrelsen* åter har såsom sin mening uttalat, att ämbetsverket ej kunde tillstyrka detta alternativ. De framlagda ekonomiska kalkylerna vore nämligen enligt dess mening alltför osäkra, och det syntes vidare oriktigt att, så länge inhemsk vattenkraft stode till förfogande, göra sig beroende av utländskt bränsle för kraftalstring.

Departementschefen har för egen del förordat alt. I och därvid anfört följande.

Byggnadskommitténs uppskattning av anläggningskostnaderna för de båda alternativen har — fränsett den kostnadsökning, som föranledes av den sedan år 1942 inträffade prisstegringen — ej givit mig anledning till erinran. Om man på sätt förut nämnts i fråga om byggnadskostnader beräknar denna prisstegring till 25 procent och vidare bortser från prisstegringen beträffande utrustning såsom mera svårbestämbar, skulle sålunda för närvarande anläggningskostnaderna kunna uppskattas till 3 170 000 kronor enligt alt. I och till omkring 2 448 000 kronor enligt alt. II. Vad åter angår beräkningarna av årskostnaderna, så synas mig dessa icke med hänsyn till de varierande faktorer, som härvidlag spela in, erbjuda en tillförlitlig grundval för bedömande av vilket alternativ, som i detta hänseende ur ekonomisk synpunkt kan komma att ställa sig gynnsammast. Vid min prövning av de föreliggande alternativa förslagen har jag för egen del kommit till den uppfattningen, att alt. I bör givas företräde i betraktande av de fördelar, detta alternativ ansetts medföra för undervisningen och forskningen vid högskolan. De principiella betänkligheter, som från vattenfallsstyrelsens sida framförts mot detta alternativ, har jag sålunda icke funnit böra tillmätas utslagsgivande betydelse med hänsyn till den relativt ringa storleken hos den här ifrågavarande anläggningen. Jag tillåter mig i detta sammanhang vidare erinra, att då motsvarande spörsmål vid 1945 års riksdag för Chalmers tekniska högskolas vidkommande förelåg till bedömande, riksdagen med ändring av Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag beslöt anläggandet av en kombinerad värme- och kraftcentral vid nämnda högskola (propositionen 1945: 326; riksdagens skrivelse nr 485). Jag förordar alltså anläggandet av en värme- och kraftcentral i enlighet med alt. I.

Till påbörjandet av denna anläggning torde i huvudsaklig överensstämmelse med byggnadskommitténs äskande för nästa budgetår böra beräknas en medelsanvisning av 1 760 000 kronor, vilken bör avse såväl egentliga

byggnadskostnader som kostnader för utrustning. Med hänsyn till arten av ifrågavarande anläggning förefaller det sålunda lämpligt, att — såsom ock byggnadskommittén förutsatt — jämväl däri ingående utrustning bekostas av medel av investeringsanslags natur.

H ö g s k o l a n s u t b y g g n a d i ö v r i g t. *Departementschefen*, som förklarar sig icke beredd att för närvarande taga slutlig ställning till frågan om uppförande av en byggnad för kärnfysik, har beträffande byggnadskommitténs framställning i övrigt om anvisande av anslag till högskolans utbyggnad anfört följande.

I övrigt har byggnadskommittén till fortsättande av den första etappen av högskolans utbyggnad och påbörjande av vissa till den andra etappen hörande arbeten i enlighet med föreliggande generalplan för budgetåret 1947/48 till byggnadskostnader äskat en medelsanvisning av i runt tal 10 435 000 kronor. För egen del är jag ej beredd att för nästa budgetår förorda en så betydande medelsanvisning till detta ändamål. Jag torde härvid få erinra, att det utkast till allmän investeringsbudget för byggnads- och anläggningsverksamhet år 1947, vilket såsom bilaga fogats till årets statsverksproposition (Bil. 1: Inkomsterna. Bih. 4: En allmän investeringsbudget, sid. 19), förutsätter en viss återhållsamhet i fråga om takten i de tekniska högskolornas utbyggnad. Jag har sålunda funnit den här avsedda medelsanvisningen för nästa budgetår böra begränsas till ett belopp av 4 000 000 kronor.

U t r u s t n i n g o c h m ö b l e r i n g. *Kommittén* har till utrustning och möblering för högskolans utbyggnad — frånsett värme- och kraftcentralen samt byggnaden för kärnfysik m. m. — för nästa budgetår äskat en medelsanvisning av i runt tal 1 815 000 kronor i anslutning till sina i generalplanen verkställda kalkyler rörande medelsbehovet, därvid kommittén framhållit att dessa grundade sig på 1942 års prisnivå och hänsyn sålunda ej tagits till den sedan dess inträffade prisstegringen.

Departementschefen har med hänsyn till de långa leveranstider, med vilka man för närvarande i allmänhet hade att räkna såvitt gällde utrustning av här avsedd art, funnit denna uppskattning av medelsbehovet godtagbar även vid en viss återhållsamhet i utbyggnadstakten samt förordat anvisande för nästa budgetår av ett till 1 800 000 kronor avrundat belopp för ändamålet. Det har synts departementschefen lämpligt, att till främjande av en enhetlig planläggning vid anskaffande av utrustningen för högskolans nya lokaler här för avsedda anslag — efter samråd med vederbörande högskolemyndigheter — disponerades av byggnadskommittén.

N y b y g g n a d e r f ö r k e m i s k a p p a r a t h a l l o c h k e m i s k t l a b o r a t o r i u m. *Kommittén* har föreslagit vissa ändringar av den utformning ifrågavarande byggnader givits i generalplanen, varigenom byggnadskuben för den förstnämnda byggnaden ökats från uppskattade 5 000 m³ till cirka 5 750 m³ och för den sistnämnda byggnaden från uppskattade 10 000 m³ till cirka 13 450 m³, vilket beräknats medföra en kostnads-

ökning av 375 000 kronor. Ett utförande av dessa byggnader enligt generalplanen kunde sålunda numera, därest kostnadsökningen till följd av prisstegringen uppskattades till 15 procent, beräknas draga en kostnad av 1 725 000 kronor, inräknat till ifrågavarande byggnadsföretag hörande planeringsarbeten och kulvertanläggning, under det att byggnadskostnaderna enligt det nu föreliggande förslaget uppskattades till 2 100 000 kronor.

Byggnadsstyrelsen har förklarat sig ej ha något att erinra mot ifrågavarande förslag.

Departementschefen har för egen del funnit de avsedda förändringarna i byggnadsplanen ändamålsenliga. De beräknade kostnaderna för byggnadernas uppförande i enlighet med det nya förslaget ha icke heller givit departementschefen anledning till erinran.

Slutligen har *departementschefen* beträffande vissa donationer till högskolan anfört följande.

I detta sammanhang må erinras, att Kungl. Maj:t genom beslut den 30 december 1946 bemyndigat högskolans styrelse att från svenska vattenkraftföreningen mottaga en donation av 200 000 kronor till vattenbyggnadsteknisk forskning, att användas till utrustning av högskolans vattenbyggnadslaboratorium i samband med den om- och tillbyggnad därav, som avses i generalplanen. I anledning av att vattenkraftföreningen för donationen uppställt såsom villkor bland annat, att utbyggnaden av ifrågavarande laboratorium skulle vara slutförd före den 1 juli 1949, erinrade Kungl. Maj:t i sitt förenämnda beslut att frågan om utbyggnaden av laboratoriet och tidpunkten därför komme att prövas i för dylikt ärende sedvanlig ordning. Det ter sig i rådande läge ovisst, om detta villkor skall kunna uppfyllas. Det är emellertid min förhoppning, att även om omständigheterna tvinga till en något mindre snabb takt i fråga om högskolans utbyggnad än från början förutsatts, vattenkraftföreningen likväl skall se sig i stånd att fullgöra sin utfästelse. Enligt vad jag under hand inhämtat har byggnadskommittén också vid sin uppskattning i generalplanen av medelsbehovet för utrustning m. m. vid högskolans utbyggnad utgått ifrån att här berörda donation skulle komma till stånd. I detta sammanhang torde jag vidare få anmäla en gemensam framställning från Aktiebolaget Svensk Filmindustri, Aktiebolaget Europa Film och Aktiebolaget Sandrew-Ateljéerna, vari nämnda bolag erbjudit sig att — under förutsättning att en professur i fotografi inrättades vid högskolan från och med den 1 juli 1947 — överlämna ett sammanlagt engångsbelopp av 9 000 kronor antingen till täckande av den ungefärliga skillnaden mellan professorslönen och det med den nuvarande speciallärtjänsten i ämnet förenade arvudet under ett år eller ock såsom bidrag till utrustning av vederbörande institution. Då Kungl. Maj:t redan förelagt 1947 års riksdag förslag om inrättande av en professur i fotografi vid högskolan från och med nämnda tidpunkt (åttonde huvudtiteln, punkten 132, sid. 244) torde den sålunda utfästa donationen böra disponeras i enlighet med sistnämnda alternativ.

Vad beträffar frågan om högskolans värme- och kraftförsörjning efter utbyggnaden är utskottet ense med departementschefen därom, att det av

Utskottet.

byggnadskommittén framlagda, såsom alternativ I betecknade förslaget till anordnande av en värme- och kraftcentral torde böra givas företräde framför en lösning enligt byggnadskommitténs alternativ II med hänsyn till de fördelar, förstnämnda alternativ ansetts medföra för undervisningen och forskningen vid högskolan. Utskottet tillstyrker därför departementschefens förslag att för påbörjande av anläggningen i enlighet med alternativ I för nästa budgetår anvisas 1 760 000 kronor, avseende såväl egentliga byggnadskostnader som kostnader för utrustning.

Till fortsättande av den första etappen av högskolans utbyggnad och påbörjande av vissa till den andra etappen hörande arbeten torde i övrigt böra för budgetåret 1947/48 anvisas det av departementschefen föreslagna beloppet, 4 000 000 kronor.

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot att det av byggnadskommittén reviderade förslaget till nybyggnader för kemisk apparathall och kemiskt laboratorium kommer till utförande, vilket förslag betingar en kostnadsökning av 275 000 kronor.

I enlighet med departementschefens förslag tillstyrker utskottet, att till utrustning m. m. för högskolans utbyggnad för nästa budgetår anvisas 1 800 000 kronor.

Vad departementschefen i övrigt under förevarande punkt anfört och föreslagit har icke givit utskottet anledning till erinran eller uttalande.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må

a) till *Utbyggnad av tekniska högskolan i Stockholm* för budgetåret 1947/48 under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 5 760 000 kronor;

b) till *Tekniska högskolan i Stockholm: Inredning och utrustning av nya lokaler* för budgetåret 1947/48 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1 800 000 kronor.

2:o) **Chalmers tekniska högskola.** Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1945: 326 anvisade riksdagen (skrivelsen nr 485) för budgetåret 1945/46 ett investeringsanslag av 2 230 000 kronor till Nybyggnader för Chalmers tekniska högskola.

Genom beslut den 29 juni 1945 föreskrev Kungl. Maj:t, att av nämnda anslag finge tagas i anspråk högst följande belopp för påbörjande av här- efter angivna byggnadsföretag, nämligen

nybyggnad för avdelningen för elektroteknik	kronor	1 000 000
tillbyggnad av fysikinstitutionen	»	300 000
nybyggnad för avdelningen för maskinteknik	»	930 000

Summa kronor 2 230 000.

Genom samma beslut uppdrog Kungl. Maj:t åt Chalmerska byggnadskommittén att omhändervä de arbeten, som vore förenade med uppförande av nämnda byggnader. Tillika föreskrev Kungl. Maj:t, att byggnadsföretagen skulle utföras i huvudsaklig överensstämmelse med vad chefen för ecklesiastikdepartementet förordat i nyssnämnda proposition med de avvikelser därutinnan, som betingades av anordnandet av en kombinerad värme- och kraftcentral i huvudsaklig överensstämmelse med ett av styrelsen för Chalmers tekniska högskola i skrivelse den 24 januari 1945 framlagt förslag.

För innevarande budgetår har riksdagen (skrivelsen nr 455) med bifall till Kungl. Maj:ts i propositionen 1946: 244 därom framställda förslag till här avsedda ändamål anvisat ett investeringsanslag av 3 700 000 kronor.

Genom beslut den 29 juni 1946 föreskrev Kungl. Maj:t att sistnämnda anslag finge för nedannämnda ändamål användas i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det följande angives:

nybyggnad för avdelningen för maskinteknik	kronor	2 200 000
nybyggnad för avdelningen för elektroteknik	»	1 000 000
tillbyggnad av fysikinstitutionen	»	300 000
om- och tillbyggnad av institutionen för silikat kemi	»	200 000

Summa kronor 3 700 000.

Samtidigt föreskrev Kungl. Maj:t *dels* — med ändring av sitt den 29 juni 1945 i ämnet meddelade beslut — att nybyggnaden för avdelningen för maskinteknik samt om- och tillbyggnaden av fysikinstitutionen skulle utföras i huvudsaklig överensstämmelse med vad chefen för ecklesiastikdepartementet i propositionen 1946: 244 (sid. 323 ff.) förordat, *dels, ock* att om- och tillbyggnaden av institutionen för silikat kemisk forskning skulle utföras i huvudsaklig överensstämmelse med ett av styrelsen för Chalmers tekniska högskola i skrivelse den 13 maj 1946 framlagt förslag. Härjämte uppdrog Kungl. Maj:t åt Chalmerska byggnadskommittén att jämväl omhändervä utförande av med sistnämnda institutionsbyggnad förenade arbeten.

Den för olika här omförmälda byggnadsföretag hittills beviljade sammanlagda medelsanvisningen framgår av följande sammanställning, vari tillika angivits beräknade totala byggnadskostnader och till anvisning sålunda återstående belopp:

Byggnadsföretag	Anvisade belopp kronor	Beräknade totala kostnader kronor	Återstående belopp kronor
Nybyggnad för avdelningen för maskinteknik .	3 130 000	4 361 000	1 231 000
Nybyggnad för avdelningen för elektroteknik .	2 000 000	3 390 000	1 390 000
Tillbyggnad av fysikinstitutionen	600 000	600 000	—
Om- och tillbyggnad av institutionen för silikat kemisk forskning	200 000	679 000	479 000
Summa kronor	5 930 000	9 030 000	3 100 000

Byggnadstillstånd har hittills i därför sedvanlig ordning meddelats för tillbyggnaden av fysikinstitutionen samt om- och tillbyggnaden av institutionen för silikatkemisk forskning.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i propositionen 1946:244 därom framlagda förslag har riksdagen vidare till Chalmers tekniska högskola: Inredning och utrustning av nya lokaler för budgetåret 1946/47 anvisat ett reservationsanslag av 785 000 kronor, vilket jämlikt beslut av Kungl. Maj:t den 29 juni 1946 skall disponeras för nedannämnda avdelningar och institutioner i enlighet med vad som framgår av följande sammanställning, vari tillika angives beräknade totalkostnader för utrustning av ifrågavarande nya lokaler och till anvisning sålunda återstående belopp:

Avdelning eller institution	Anvisade belopp kronor	Beräknade totalkostnader kronor	Återstående belopp kronor
Avdelningen för maskinteknik	150 000	760 000	610 000
Avdelningen för elektroteknik	325 000	1 000 000	675 000
Institutionen för fysik	150 000	200 000	50 000
Institutionen för silikatkemisk forskning . . .	160 000	210 000	50 000
Summa kronor	785 000	2 170 000	1 385 000

Såvitt gäller avdelningen för elektroteknik och fysikinstitutionen äro de totala utrustningskostnaderna beräknade på grundval av 1942 års prisnivå.

I förevarande sammanhang föreligga till bedömande framställningar avseende *dels* anvisande av ytterligare byggnads- och utrustningsanslag till nyssnämnda avdelningar och institutioner, *dels ock* anvisande av anslag till påbörjande av en nybyggnad för högskolans bibliotek och till utförande av ändrings- och reparationsarbeten inom högskolans kemiska institutionsbyggnad ävensom fyllnadsanslag för färdigställande av högskolans nybyggnad för avdelningarna för väg- och vattenbyggnad samt arkitektur.

Nybyggnaden för avdelningen för maskinteknik. Högskolans styrelse har för nästa budgetår hemställt om fortsatt byggnadsanslag med 1 000 000 kronor och ytterligare anslag till utrustning med 250 000 kronor. Till stöd härför har anförts, att pannor m. m. till värme- och kraftcentralen vore kontraherade på sådan tid, att en panna skulle kunna tagas i bruk den 1 januari 1948. Då högskolan vore i trängande behov av att snart få ökat antal föreläsningssalar och ritsalar färdiga behöfde utförandet åtminstone av de delar av byggnaden, som innehölle dylika salar samt värmecentralen, forceras så mycket som möjligt.

Den begärda medelsanvisningen för utrustning vore enligt styrelsen erforderlig med hänsyn till de långa leveranstider, med vilka man för en del av berörda utrustning hade att räkna.

Sedermåra har *högskolans styrelse* med en till ecklesiastikdepartementet ingiven skrivelse — med eget tillstyrkande — överlämnat en framställning från den *Chalmerska byggnadskommittén*, vari denna föreslagit, att högskolans nya värme- och kraftcentral skulle utrustas jämväl för oljeeldning för en beräknad merkostnad av i runt tal 110 000 kronor.

Departementschefen, som blivit övertygad om önskvärdheten av den ifrågasatta kompletteringen av förevarande anläggning och funnit de därför uppskattade merkostnaderna skäliga, har tillstyrkt anvisande av 1 000 000 kronor till byggnadskostnader och 250 000 kronor till utrustning.

Nybyggnaden för avdelningen för elektroteknik. *Högskolans styrelse* har för nästa budgetår hemställt om anvisande av ett ytterligare byggnadsanslag av 500 000 kronor för denna byggnad samt om ett fortsatt utrustningsanslag av 250 000 kronor, därvid styrelsen framhållit, att jämväl utrustningen för ifrågavarande byggnad på grund av de långa leveranstiderna måste beställas i god tid.

Departementschefen har förordat en ytterligare medelsanvisning i enlighet med högskolestyrelsens förslag.

Kostnaderna för utrustning och möblering av tillbyggnaden av fysikinstitutionen ha tidigare på basis av 1942 års priser överslagsvis beräknats till 200 000 kronor och till ändamålet har för innevarande budgetår anvisats ett första utrustningsanslag av 150 000 kronor. Enligt av *högskolestyrelsen* nu framlagda detaljerade beräkningar kunna de totala utrustningskostnaderna för närvarande uppskattas till 314 000 kronor, varför sålunda det återstående medelsbehovet skulle utgöra (314 000 — 150 000 =) 164 000 kronor.

Departementschefen, som icke funnit anledning till erinran mot denna uppskattning av utrustningskostnaderna efter nuvarande prisläge, har biträtt högskolestyrelsens förslag.

Om- och tillbyggnad av institutionen för sili-katkemisk forskning. *Högskolans styrelse* har för nästa budgetår hemställt om — förutom ett resterande utrustningsanslag av 50 000 kronor — ett anslag av 479 000 kronor för byggnadsarbetenas slutförande.

Departementschefen har för egen del förordat den begärda medelsanvisningen.

Nybyggnad för biblioteket. Till uppförande av en gemensam biblioteks- och kanslibyggnad ävensom en bostadsbyggnad uppfördes å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 ett anslag av 1 000 000 kronor. Högskolans styrelse har nu gjort framställning om en medelsanvisning å riksstaten för nästa budgetår av 1 000 000 kronor till påbörjande av en fristående nybyggnad för biblioteket i enlighet med ett av styrelsen därom framlagt förslag, vari de totala byggnadskostnaderna beräknats till i

runt tal 1 878 000 kronor. I samband därmed har styrelsen, som jämväl tidigare föreslagit, att bibliotek och kansli skulle förläggas till skilda byggnader, men som då för att icke fördröja byggnadsfrågans lösning ansett sig böra godtaga 1940 års civila byggnadsutrednings till grund för statsmakternas beslut vid 1944 års riksdag liggande förslag om uppförande av en gemensam biblioteks- och kanslibyggnad, förklarat sig i anslagsäskanden för budgetåret 1948/49 vilja återkomma till frågan om en särskild nybyggnad för högskolans kansli. Det nu föreliggande byggnadsförslaget, som tillkommit efter en överarbetning av det av högskolestyrelsen ursprungligen framförda förslaget, överensstämmer i stort sett med detta. Den totala planytan har dock i det nya förslaget beräknats något större, varjämte detta — i motsats till tidigare förslag — innefattar en magasinsbotten i bokmagasinet.

Byggnadsstyrelsen, som erinrat att ämbetsverket redan vid frågans tidigare behandling förordat en fristående byggnad för biblioteket, har ansett den avsevärda stegringen av bibliotekets lånefrekvens motivera den nu föreslagna utökningen av vissa lokalutrymmen. Däremot har byggnadsstyrelsen funnit högskolestyrelsen ha beräknat kostnaderna för förslaget genomförande för högt och för sin del anslagit dessa till 1 400 000 kronor. Byggnadsstyrelsen har vidare — efter samråd med högskolans rektor — funnit den förberörda magasinsbotten kunna slopas, varigenom de totala byggnadskostnaderna beräknats stanna vid ett belopp av 1 320 000 kronor.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

En lösning av bibliotekets byggnadsfråga kan enligt min mening nu icke ytterligare uppskjutas. Behovet av nya lokaler för denna institution har sålunda numera blivit alltmer framträdande genom den snabba utveckling biblioteket undergått under senare år. Med högskolans utbyggnad lära även större anspråk komma att ställas på utrymmen inom de planerade nya lokalerna för högskolans kansli. Med hänsyn till den här berörda utvecklingen är jag för min del beredd att förorda en fristående nybyggnad för högskolans bibliotek i huvudsaklig överensstämmelse med det föreliggande förslaget. Kostnaderna för dess genomförande torde i enlighet med vad byggnadsstyrelsen uttalat kunna uppskattas till 1 320 000 kronor. Jag förutsätter härvid, att den ifrågasatta magasinsbotten uteslutes ur byggnadsprogrammet. Vid denna uppskattning av byggnadskostnaderna finner jag den för nästa budgetår till byggnadsföretagets påbörjande äskade medelsanvisningen lämpligen böra begränsas till ett belopp av 700 000 kronor. Det torde böra ankomma å den Chalmerska byggnadskommittén att ombesörja uppförandet av ifrågavarande byggnad. Frågan om byggnadens utrustning och därför erforderliga medel torde framdeles få upptagas till prövning.

Ändrings- och reparationsarbeten inom kemiska institutionsbyggnaden. Till detta ändamål uppfördes å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 ett reservationsanslag (B) av 43 000 kronor. I anslutning härtill anbefalldes Kungl. Maj:t genom beslut den 25 april 1941 byggnadsstyrelsen att vidtaga de förberedande åtgärder,

som kunde befinnas påkallade för att ifrågavarande byggnadsarbeten skulle kunna av styrelsen utan tidsutdräkt igångsättas. Sedan i anledning därav genom byggnadsstyrelsens försorg upprättats entreprenadhandlingar rörande ifrågavarande ändrings- och reparationsarbeten samt erforderliga installationer och ventilationsanordningar, allt avseende avdelning V inom kemiska institutionsbyggnaden, hemställde byggnadsstyrelsen i skrivelse den 1 december 1942 att omförmälda anslag måtte ställas till styrelsens förfogande för utförande av berörda arbeten. Denna hemställan föranledde emellertid enligt Kungl. Maj:ts beslut den 5 februari 1943 icke någon åtgärd.

Sedermera har riksdagen till ändamålet med bifall till Kungl. Maj:ts därom framlagda förslag (propositionerna 1944: 281, sid. 275 f. och 1946: 211, sid. 101) uppfört ett anslag av 63 000 kronor dels å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45, dels å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47.

Med skrivelse den 5 november 1946 har *byggnadsstyrelsen* gjort framställning om anvisande å riksstaten för budgetåret 1947/48 av ett investeringsanslag å 225 000 kronor för ändrings- och reparationsarbeten inom ifrågavarande institutionsbyggnad.

Högskolans styrelse har — under framhållande av att redan år 1943 ett förgiftningsfall inträffat bland de studerande till följd av de bristfälliga ventilationsanordningarna inom ifrågavarande byggnad — hemställt, att här avsedda ändrings- och reparationsarbeten snarast möjligt måtte komma till utförande genom byggnadsstyrelsens försorg.

Departementschefen har anfört följande.

Sedan ifrågavarande byggnad färdigställdes år 1925, har dess inredning icke undergått någon mera avsevärd förändring, varigenom laboratorieförhållandena kommit att bli alltmera bristfälliga och otidsenliga. Ventilationen betecknas såsom i hög grad otillfredsställande och den elektriska anläggningen inom byggnaden har förklarats icke medgiva användande av elektricitet vid undervisning och forskning. De här påtalade bristerna gälla numera icke blott avdelning V utan även avdelningarna II, III och IV inom denna byggnad. Från högskolans sida har vidare framhållits, att ökningen av antalet studerande och forskare medfört behov av flera arbetsplatser vid laborationerna.

Det synes mig angeläget, att åtgärder nu vidtagas för undanröjande av dessa missförhållanden. Byggnadsstyrelsens beräkningar av kostnaderna för de härför erforderliga ändrings- och reparationsarbetena, 225 000 kronor, ha ej givit mig anledning till erinran. Jag förordar sålunda en medelsanvisning för nästa budgetår av 225 000 kronor till utförande av dessa arbeten i enlighet med det föreliggande förslaget.

Färdigställande av nybyggnaden för avdelningarna för väg- och vattenbyggnad samt arkitektur. Till ifrågavarande byggnad ha hittills anvisats anslag å tillhoppa 1 725 000 kronor, varav ett reservationsanslag av 300 000 kronor å riks-

staten för budgetåret 1937/38, ett reservationsanslag (B) av 700 000 kronor å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 och ett investeringsanslag av 725 000 kronor å riksstaten för budgetåret 1943/44.

Högskolans styrelse har nu hemställt om anvisande för nästa budgetår av ett fyllnadsanslag å 30 000 kronor för byggnadsarbetenas avslutande.

Departementschefen, som funnit det äskade fyllnadsanslaget ofrånkomligt, har biträtt styrelsens förslag.

Utskottet.

Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot de av departementschefen framlagda förslagen till utbyggnad m. m. av Chalmers tekniska högskola, får hemställa,

att riksdagen må

a) till *Nybyggnader för Chalmers tekniska högskola* för budgetåret 1947/48 under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 2 934 000 kronor;

b) till *Chalmers tekniska högskola: Inredning och utrustning av nya lokaler* för budgetåret 1947/48 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 714 000 kronor.

Stockholm den 6 maj 1947.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Lindström, Karl Andersson, Andrén, Gustaf Karlsson, Heiding, Manner-skantz, Gustaf Iwar Anderson, Albertsson, Näsström och Ivar Persson; samt

från andra kammaren: herrar Svensson i Grönvik, Ward, Malmborg i Skövde, Bergström, Mårtensson, Lindholm, Åkerström, Holmström, Hoppe, Onsjö, Jansson i Kalix och Birke.